

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Hans Kraaij	Datum	3 april 2019
Doorkiesnummer	030 – 28 64760	Ons kenmerk	4445445/20190326/HK
E-mail	h.kraaij@utrecht.nl	Onderwerp	Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop
Bijlage(n)	10	Beleidsveld	Energie

Geachte leden van de Raad,

Hierbij bieden wij u de 6 scenario's aan die zijn opgesteld in het participatieproces en ons concept voorstel voor een visie en uitnodigingskader voor de tijdelijke invulling van het Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop.

Utrecht heeft al langere tijd de ambitie het aandeel duurzame energieopwekking in de stad te verhogen. Uw raad heeft al in 2011 geconstateerd dat de polders Rijnenburg (1.078 ha) en Reijerscop (518 ha) als een van de weinige locaties in de stad Utrecht geschikt kunnen zijn voor grootschalige opwekking van zonne- en/of windenergie en u heeft het gebied daarom aangewezen als pauzelandschap. In 2016 is de motie "Bouwpauze Rijnenburg" ([M2016/107](#)) aangenomen, waarin is opgedragen grondeigenaren en initiatiefnemers voor duurzame energieproductie te melden dat er tot 2030 geen woningbouw zal plaatsvinden in Rijnenburg. Vervolgens hebben in 2017 stadsgesprekken plaatsgevonden. Hieruit kwam als belangrijkste conclusie dat de voorkeur gegeven wordt aan een energielandschap, meer dan alleen energieproductie in het gebied. In 2017 is de startnotitie voor een energielandschap door uw raad vastgesteld.

De opgave om duurzame energie op te wekken maakt onderdeel uit van afspraken op (inter)nationaal en regionaal niveau. In onze regio leggen we dit naar verwachting vast in de Regionale Energie Strategie (RES), die medio 2020 ter besluitvorming aan de raden van de U16-gemeenten, provincie en waterschappen wordt voorgelegd. De regio moet begin 2020 een bod doen aan het Rijk voor de hoeveelheid op te wekken duurzame energie. Het is onze ambitie om als stad, en daarmee als grote verbruiker, fors aan deze opgave bij te dragen.

Uiteraard is energieproductie niet de enige regionale opgave. Er is ook veel vraag naar groen, recreatie, maatschappelijke voorzieningen, werklocaties en woningbouw. In U16-verband wordt gewerkt aan een Ruimtelijk Economisch Perspectief (REP): een integraal perspectief op de ruimtelijke koers van onze regio tot 2040. Daarin wordt gekozen waar de grote ruimtelijke opgaven van de regio een plek krijgen. Dit jaar worden de contouren daarvan bepaald, in 2020 ligt het definitieve REP ter besluitvorming bij de raden. Zij worden bij verschillende tussenstappen betrokken. Voor Utrecht wordt dit jaar de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) geactualiseerd, waarin we onze hoofdkeers bepalen met dezelfde horizon (2040) als het REP. Zie de tijdlijn in de bijlage op de laatste pagina van deze brief.

Conform de startnotitie is ons uitgangspunt dat de keuze voor een tijdelijke invulling van het pauzelandschap als energielandschap niet sturend mag zijn ('no regret' ontwikkeling) voor de keuze om al dan niet woningbouw in Rijnenburg toe te staan. Hiermee is zowel een toekomst met of zonder woningbouw mogelijk. Verderop in deze brief gaan we hier uitgebreider op in.

In de [raadsbrief](#) van 4 februari 2019 bent u geïnformeerd over de planning van het Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop. Het, op basis van de opdracht van uw raad en het doorlopen participatieve ontwerptraject, opgestelde concept voorstel wordt, conform uw opdracht ([Motie 2017/132](#)), ter reactie aangeboden aan de provincie en de buurgemeenten (IJsselstein, Montfoort, Nieuwegein en Woerden) alvorens wij u een definitief voorstel voorleggen.

Deze reactieperiode voor de buurgemeenten gebruiken wij ook om in gesprek te gaan met de marktpartijen (grondeigenaren en initiatiefnemers) en de bewoners, zodat ook hun mening en/of suggesties betrokken kunnen worden in het definitieve voorstel. Daarnaast laten wij een second opinion uitvoeren op de getallen en berekeningen voor energieproductie, aansluitmogelijkheden op het elektriciteitsnet en de geluid- en slagschaduwberekeningen. We laten tevens uitrekenen of er op basis van het uitnodigingskader sprake is van een realistische business case. Reden voor deze onafhankelijke externe toets is dat we het belangrijk vinden dat in het definitieve voorstel aan uw raad de verwachte effecten op de omgeving, de verwachte energieproductie en de haalbaarheid van het plan zo goed mogelijk in beeld zijn. U heeft daar in de commissievergadering van 14 juni 2018 ook aandacht voor gevraagd.

In deze brief gaan wij achtereenvolgens in op de totstandkoming en afwegingen van het concept voorstel voor de mogelijke invulling van het energielandschap, de relatie met de regionale opgave in relatie tot woningbouw, het verslag van de onafhankelijk procesbegeleider en het vervolgproces tot aan het definitieve raadsvoorstel en daarna. Als bijlagen bij deze brief treft u aan:

1. Conceptvoorstel visie en uitnodigingskader Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop
2. Uitnodigingskader op hoofdlijnen
3. Voorbeelduitwerkingen Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop
4. Verslag onafhankelijke procesbegeleider
5. Rapport slagschaduw behorende bij de visie en het uitnodigingskader
10. Brieven aan provincie en buurgemeenten (10a en 10b)

De volgende resultaten van het participatieproces zijn al gepubliceerd via de [website](#) en tevens bijgesloten bij deze brief:

6. Scenariodocument voor het energielandschap Rijnenburg en Reijerscop
7. Rapport slagschaduw en geluid behorende bij de zes scenario's
8. Vraag- en antwoorddocument
9. Overzicht verwerking opgehaalde ideeën voor het energielandschap in scenario's

De raadsopdracht

Op 6 juli 2017 is op basis van de uitkomsten van deze gesprekken het Startdocument Rijnenburg en Reijerscop (geamendeerd) vastgesteld en daarmee is opgedragen de mogelijkheden van een energielandschap in dit gebied verder te onderzoeken. In het raadsbesluit wordt de initiatiefnemers gevraagd samen met gemeente, belanghebbenden en een onafhankelijk procesbegeleider ten minste vier scenario's voor een samenhangend energielandschap te ontwerpen. De opdracht behelst ook het geven van inzicht in, en weging van, de effecten van het energielandschap, waarbij een optimum gezocht moet worden tussen energieopbrengst, ruimtelijke-, ecologische- en natuurwaarden, functies in het gebied, financiële participatie en beperken van hinder. Daarnaast is gevraagd een reversibel (omkeerbaar) landschap te ontwerpen, zodat woningbouw in de toekomst mogelijk blijft. Tenslotte is

opgedragen de scenario's met inzicht in weging en effecten van de door uw raad gedefinieerde elementen voor te leggen, om tot een raadsbesluit te komen.

We hebben op basis van de opbrengst uit het participatieproces de elementen uit de scenario's gedestilleerd die wat ons betreft samen het optimum vormen. Dit levert fysieke zoekgebieden voor zonne-energie en windenergie op, een landschappelijke structuur en een set van randvoorwaarden die samen (in concept) het kader vormen dat we later aan uw raad voorleggen. Na besluitvorming door uw raad nodigen we initiatiefnemers (grondeigenaren en energieproducenten) uit om binnen deze kaders voorstellen in te dienen. Het is uiteindelijk aan deze initiatiefnemers om te bepalen in hoeverre zij deze ruimte (volledig) benutten. Bij deze afweging van initiatiefnemers zal ook de haalbaarheid meegenomen worden met betrekking tot de business case en verenigbaarheid met regelgeving voor bijvoorbeeld natuur en vliegtuigradar.

Wij kiezen een optimum dat, in vergelijking met de zes scenario's, zorgt voor een betere balans tussen maximale energieproductie en zo min mogelijk overlast, met name door een grotere afstand tot omliggende woonwijken. In deze conceptvisie is er maximaal ruimte voor circa 227,5 ha zonnevelden (indicatief: 163 MW) en elf grote windmolens (indicatief: 44 MW); de minimale afstand tot de omliggende woonwijken is 800 meter en de stilste windmolens zijn verplicht (in tegenstelling tot de worst case berekeningen in de scenario's). Met de nu voorgestelde zoekgebieden voor wind komen de windmolens verder van de omliggende wijken dan in de meeste scenario's die in de afgelopen periode zijn uitgewerkt. Hieronder gaan we daar uitgebreider op in.

Scenario's

Bij de vaststelling van het Startdocument Rijnburg en Reijerscop heeft u ons in [amendement 2017/29](#) opgedragen om *"ten minste vier scenario's voor een samenhangend energielandschap te ontwerpen."* We hebben samen met initiatiefnemers, inhoudelijk experts, grondeigenaren, bewoners en belanghebbenden gedurende circa een jaar een ontwerptraject doorlopen om de scenario's te ontwikkelen. Dat zijn er uiteindelijk zes geworden. Alle scenario's zijn omkeerbaar. De zes scenario's zijn bijgesloten bij deze brief en toegankelijk via de [website](#) van het project.

Tevens is opgedragen *"deze en eventueel ook andere scenario's – indien uitvoerbaar – ter keuze aan de raad voor te leggen en de raad gemotiveerd te informeren over niet uitvoerbare scenario's"*. Middels [amendement 2017/35](#) zijn de woorden *"ecologische en natuurwaarden"* toegevoegd aan de opdracht om bij het opstellen van de scenario's het optimum te zoeken. Graag gaan wij in op de uitvoerbaarheid van de in amendement 2017/29 genoemde scenario's en op wat ons voorstel is voor het vervolg.

Scenario 1: *"een scenario dat geen windenergie bevat (wel zon en andere energiebronnen)"*. Dit is uitgewerkt in het scenario 'Zon Voorop'.

Scenario 2: *"waarbij op basis van berekeningen, geen slagschaduw op de gevel van woningen plaatsvindt en bij woningen geen geluidstoename ten opzichte van aanwezige wegverkeersgeluid als gevolg van windmolens, voor de omliggende woonwijken"*. Dit is uitgebreid onderzocht, maar het is niet mogelijk gebleken om een scenario met windmolens te maken dat aan deze wens voldoet. Ook in het Polderscenario (met alleen kleine windmolens in het zuiden van Reijerscop) is hoorbaarheid in de wijk Veldhuizen (De Meern) niet uit te sluiten. Feitelijk voldoet alleen het scenario 'Zon Voorop' aan de eis "geen merkbare toename".

Scenario 3: *"een scenario dat alleen de wettelijke normen als beperking kent."* Dit scenario wordt het best benaderd door 'Energie Voorop'.

Scenario 4: *"een combinatie van zo hoog mogelijke energie-opwekking en rendement voor omwonenden, met slechts een beperkte vorm van hinder"*. Verschillende scenario's uit het

participatietraject zoeken een balans tussen hinder en opgewekte energie, maar ons inziens is in het participatieproces geen scenario naar voren gekomen dat goed tegemoet komt aan beide doelstellingen.

Uit het participatieproces kwam de geluidbelasting en slagschaduw van windmolens als belangrijkste zorg naar voren. Voor zonnevelden kwamen uit het participatieproces voornamelijk zorgen over natuur en landschap naar voren. Ook kwam naar voren dat het belangrijk was om de opbrengsten van energieopwekking in de polders terug te laten stromen in het gebied.

Eén van de vier door uw raad gevraagde scenario's was een scenario dat een combinatie kent van een zo hoog mogelijke energieopwekking en rendement voor omwonenden, met slechts een beperkte vorm van hinder. Het gewenste optimum is in de participatie uitwerking van de zes scenario's in onze ogen nog niet bereikt. Bij de uitwerking van ons concept voorstel is daarom dit scenario als doel nagestreefd. We hebben ervoor gekozen om te kijken of op basis van de zes scenario's en de reacties daarop van belanghebbenden een betere invulling mogelijk is, waarmee we de planologische ruimte en andere kaders aangeven waarbinnen initiatiefnemers voorstellen kunnen indienen. Dit is ons inziens gelukt met het opstellen van het concept voorstel. Dit voorstel is meer dan een "zevende scenario". Het concept voorstel gaat niet alleen over de ruimtelijke vertaling van het energielandschap, maar ook over de verhouding tussen energieproductie en de mensen in en om het gebied. Hieronder wordt verder ingegaan op de gemaakte keuzes tijdens de vertaling van de zes scenario's naar het concept voorstel.

Lessen uit de het participatieproces en de scenario's

Samen met bewoners (ook van de buurgemeenten), initiatiefnemers, grondeigenaren en belangenorganisaties heeft de gemeente zes scenario's gemaakt. De gemeente heeft daarbij geluisterd naar de omgeving en heeft vooral zorgen gehoord over de eventuele plaatsing van windmolens vanwege omgevingseffecten, zoals slagschaduw en geluid. Verder kwamen de wensen naar voren om het agrarisch karakter van Reijerscop te behouden, recreatie in het gebied aantrekkelijker te maken en natuur te ontwikkelen. Bij het maken van de scenario's hebben we geleerd welke mogelijkheden er zijn om geluid en slagschaduw te beperken en is bewoners inzicht gegeven in de mate waarin het geluid van windmolens hoorbaar en de slagschaduw zichtbaar is. Ook is inzicht verkregen in concrete manieren om invulling te geven aan natuurontwikkeling en behoud en versterking van andere waarden in het gebied. Voor elk scenario is aangegeven in welke gebieden woningbouw na 2030 gefaseerd mogelijk blijft.

Leerpunten meegenomen naar het concept voorstel

De boodschap en de lessen uit de gezamenlijke ontwerpfase voor de scenario's hebben we vertaald naar uitgangspunten voor het concept voorstel. In het concept voorstel is op basis van de beste onderdelen uit de verschillende scenario's gewerkt aan een optimale inrichting van een Utrechts Energielandschap, afgewogen tegen de door uw raad meegegeven elementen. Dit heeft geleid tot het nu voorliggende concept voorstel voor een Visie en een Uitnodigingskader op hoofdlijnen.

Keuzes in het concept voorstel

Om een balans te vinden tussen een grote energieproductie en het beperken van hinder hebben we het zoekgebied van het scenario Energie Voorop verkleind. Door het verkleinen van het zoekgebied zijn de locaties voor mogelijke windmolens verder weg van de omliggende woonwijken. Dit draagt bij aan het beperken van de effecten van geluid en slagschaduw. Het verkleinen van het zoekgebied heeft als consequentie dat wij inschatten dat er één of twee windmolens minder kunnen komen dan in het

scenario Energie Voorop. Binnen het zoekgebied is naar verwachting ruimte voor maximaal elf grote windmolens (indicatief: 44 MW).

Voor zonnevelden is het zoekgebied afgeleid van het scenario De Ring, aangevuld met scenario Energie Voorop. Dat betekent niet dat er meer zonnevelden komen, maar dat zonnevelden in een groter gebied een plek kunnen krijgen. De locatie van het zoekgebied is gekozen om de aansluitkosten op het transformatiestation te beperken en de inzet van eigen grondposities mogelijk te maken (met name de Nedereindse Plas). Dit is gedaan vanuit een goede ruimtelijke ordening, waarbij de randen van de polder langs de snelwegen meer veranderen dan de kern van de polder, waar de verblijfskwaliteit groter is. Ook geldt dat het noordelijk gebied van Rijnenburg de meeste kansen biedt voor natuurontwikkeling rond de zonnevelden. Bij de realisatie van zonnevelden wordt gestuurd op kwaliteit van natuur en landschap. Binnen het zoekgebied is naar verwachting ruimte voor circa 227,5 ha zonnevelden (indicatief: 163 MW).

Er is voor gekozen om het landschappelijk raamwerk, dat als onderlegger dient voor alle zes scenario's, over te nemen in het concept voorstel als reservering voor 'no regret' maatregelen. Realisatie van deze maatregelen hangt in eerste instantie af van de opbrengsten uit de energieproductie die geïnvesteerd kunnen worden in het gebied. In tweede instantie is een investering van de gemeente of andere partners in het gebied aan de orde.

Ruimtelijke reserveringen en/of realisatie van recreatieve routes zijn ingetekend conform het landschappelijk raamwerk voor de scenario's. Op basis van de huidige inzichten is er ook een prioritering aangebracht in de wenselijkheid van de verschillende routes. Waar mogelijk wordt realisatie van deze routes gecombineerd met de aanleg van bouw- en onderhoudswegen voor windmolens. Voor die ambities die niet vanuit de energieontwikkeling gefinancierd kunnen worden is een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Bij vaststelling van het bestemmingsplan zal duidelijk zijn welke ambities ingevuld kunnen worden en hoe de financiering hiervan verdeeld wordt tussen initiatiefnemers, de gemeente en eventueel andere partijen.

Er wordt gekozen om een ruimtelijke reservering op te nemen voor een roeiwater, zolang er nog geen uitsluitsel over de financiële haalbaarheid. Dit is conform de scenario's De Ring en de Kreek. Dit roeiwater kan ook op een andere locatie komen dan nu is ingetekend. De verwachting is dat er voorafgaand aan het definitieve voorstel aan uw raad meer zicht is op de financiële haalbaarheid van een roeibaan.

Er wordt gekozen voor natuurontwikkeling in het gebied. Watergebonden ecologie wordt geconcentreerd rond de zonnevelden en de Middelwetering (zoals in alle scenario's) en minimaal aangelegd conform de wettelijke compensatieplicht. Het stimuleren van weidevogels is een ambitie. Realisatie van deze ambitie is afhankelijk van de bereidheid van grondeigenaren om hieraan mee te werken. Via het uitnodigingskader worden grondeigenaren hiertoe gestimuleerd. De ambitie voor weidevogels is niet concreet vertaald in de zes scenario's.

Er wordt voor gekozen om met een uitnodigingskader invloed uit te oefenen op de relatie tussen de energieproductie en de bewoners van het gebied en de omwonenden om het gebied:

- Geluidarme windmolens eisen;
- Systeem van monitoring en klachtenbehandeling eisen;
- Participatieplan eisen met voorstel voor: sociale grondvergoedingen, bewonersregeling, omgevingsfonds en financiële participatie.

De relatie tussen de energieproductie en de bewoners is niet visueel zichtbaar in de scenario's, omdat die vooral ruimtelijk zijn ingestoken. In het ontwerpproces is voor dit element uiteraard wel aandacht geweest en dat is ook de reden dat wij hier harde afspraken over willen maken met de initiatiefnemers.

Optimale inrichting Utrechts Energielandschap

Op basis van de beste onderdelen uit de verschillende scenario's is gewerkt aan een optimale inrichting van een Utrechts Energielandschap, afgewogen tegen de door uw raad meegegeven elementen. Dit heeft geleid tot het nu voorliggende concept voorstel voor een Visie en een Uitnodigingskader op hoofdlijnen.

Belangrijk is om te markeren dat de gemeente slechts beperkt grondeigenaar is in dit gebied en daarmee primair een publiekrechtelijke rol heeft. Het daadwerkelijk realiseren van energieproductie en de keuze voor waar en hoeveel (binnen de door de gemeente geschetste kaders) is derhalve aan de markt.

De visie heeft de volgende uitgangspunten als basis:

1. Er kunnen windmolens komen, waarbij gestuurd wordt op beperking van geluid en slagschaduw;
2. Er kunnen zonnevelden komen, waarbij gestuurd wordt op toevoeging waarde aan landschap en natuur;
3. Een substantiële bijdrage leveren aan de opgave voor duurzame energieproductie;
4. Rijnenburg en Reijerscop krijgen meer waarde door betere ontsluiting en versterken landschappelijke structuur ('no regret' ontwikkeling);
5. Opbrengst van energieproductie komt zoveel mogelijk ten goede aan het gebied;
6. Indien in de RSU en REP gekozen wordt voor woningbouw is dit gefaseerd mogelijk vanaf 2030.

Hieronder lopen we deze uitgangspunten langs.

Ad1 Beperken van geluid en slagschaduw

De meest gehoorde zorgen tijdens het participatieve ontwerpproces betroffen geluid en slagschaduw van windmolens, de gevreesde hinder en mogelijke gezondheidseffecten daarvan. Daarom hebben we er voor gekozen hier in ons voorstel zoveel mogelijk rekening mee te houden. De wettelijke normen borgen een nationaal geaccepteerd niveau van bescherming, waarbij in beperkte mate hinder op kan treden. In alle scenario's worden de wettelijke normen gehaald door geluid- en slagschaduwbeperkende maatregelen te nemen tijdens de exploitatie van de windmolens, maar we willen hier verder in gaan, om tegemoet te komen aan de zorgen van de bewoners en de omwonenden. Bij het beperken van geluid en slagschaduw maken we onderscheid tussen (1) bewoners van de polders en individuele woningen op vergelijkbare afstand tot de windmolens en (2) omwonenden in de wijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein.

Om tegemoet te komen aan de zorgen van bewoners en omwonenden hebben we de zoekgebieden voor windmolens in ons concept voorstel verkleind, zodat de afstand tot woningen in de woonwijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein groter wordt. In ons concept voorstel liggen de verkleinde zoekgebieden op een afstand van 800 meter ten opzichte van de omliggende wijken. Door deze grotere afstand zijn zowel de hoorbaarheid van de windmolens als de slagschaduw verminderd. Met deze afstand blijft de belasting van de omliggende wijken ook binnen de WHO-norm, die overigens strenger is dan de wettelijke normen. Slagschaduw in de randen van de omliggende wijken is niet uit te

sluiten, maar alleen bij laagstaande zon, wanneer de zon niet veel kracht heeft en de slagschaduw minder zichtbaar is.

Voor de woningen binnen de polders is de situatie anders. Doordat de windmolens binnen de polders dichterbij huizen staan dan de hierboven genoemde 800 meter is hier vanzelfsprekend meer effect dan in de woonwijken daaromheen. Hier moeten we daarom op een andere manier sturen op het beperken van de hinder. Voor geluid is het lastig om bovenwettelijke maatregelen te treffen, maar voor slagschaduw zien we hiervoor wel kansen. Zo willen we de bewoners in de polders (ook buiten de gemeentegrenzen) de mogelijkheid geven om zelf aan te geven wanneer op het gebied van slagschaduw de meest hinderlijke situaties bestaan en met de eigenaren van de windmolens af te spreken welke maatregelen getroffen worden om dit te beperken (bijvoorbeeld door op die momenten de molens vaker dan wettelijk vereist tijdelijk stil te zetten). De manier waarop dit gebeurt moeten initiatiefnemers opnemen in het participatieplan, dat deel uitmaakt van de in te dienen voorstellen, voorafgaand aan de vaststelling van het bestemmingsplan. In dit participatieplan wordt ook aangegeven welke financiële compensatie voor bewoners van de polders geboden gaat worden en hoe omgegaan zal worden met sociale grondvergoedingen. De gemeente eist in aanvulling daarop ook van de initiatiefnemers dat zij elk jaar een rapportage publiceren waarin ze aangeven op welke wijze voldaan is aan de wettelijke regels voor geluid en slagschaduw en niet alleen op momenten dat er klachten zijn, zoals normalitair gebruikelijk is.

De geluidsberekeningen zijn uitgevoerd met onze eis voor geluidarme molens als uitgangspunt, verder is gekeken naar de hinder die verwacht kan worden op basis van realistische omstandigheden. Ten tijde van het participatieproces is bewust gerekend met windmolens die relatief veel geluid maken en zijn de maximale effecten in beeld gebracht (altijd harde wind uit een ongunstige hoek). Deze 'worst case' berekeningen zijn uiteraard nog steeds beschikbaar.

Ad 2 Versterking van landschap en natuur bij zonnevelden

Door energieproductie verandert ons landschap. In het concept voorstel worden zonnevelden minder zichtbaar gemaakt door ze te omzomen met brede sloten met rietkragen. Uitgangspunt voor alle scenario's was dat de voor het landschap zo bepalende maat en schaal van de bestaande slagenverkaveling behouden blijft, evenals bestaande waardevolle landschapselementen, zoals de eendenkooi. Dit hebben we ook overgenomen in ons concept voorstel.

Het gebied herbergt veel natuurwaarden. Een groot deel van het huidige gebied kent een agrarisch gebruik. Dit gebruik heeft zowel positieve als negatieve effecten op aanwezige natuur. Doordat delen van de polder niet langer een agrarische functie zullen hebben, maar gebruikt kunnen worden voor zonnevelden, verandert het gebruik en effect op de natuur. Uitgangspunt is dat we voorkomen dat de energieproductie een negatieve impact heeft op natuur. We streven er echter naar dat per saldo sprake moet zijn van kwaliteitsverhoging van natuurwaarden. Hier dagen we de initiatiefnemers ook op uit. Om te voorkomen dat het leefgebied voor met name beschermde diersoorten achteruit gaat, wordt onder andere gevraagd langs de randen van de zonnevelden, in verbinding met de Middelwetering en sloten, hoogwaardige leefgebieden te creëren.

Ad 3. Een substantiële bijdrage leveren aan de opgave voor duurzame energie productie

Op basis van de eerdergenoemde uitgangspunten (beperken hinder en rendement voor omwonenden) denken wij dat er in het gebied nog genoeg ruimte over is voor een substantiële bijdrage aan de behoefte voor duurzame energieopwekking. Het voordeel van veel energieproductie is daarbij ook dat er meer kansen zijn voor investeringen in het gebied.

In het optimum dat wij hebben gezocht zijn die zoekgebieden afgevallen die vanuit hinder (als het over windenergie gaat) en aansluitkosten en een goede ruimtelijke ordening (met betrekking tot zonne-energie) in onze ogen niet wenselijk zijn. We hebben er voor gekozen de resterende zoekgebieden maximaal aan te bieden aan initiatiefnemers, omdat er ons inziens geen reden was voor nog verdere inperking van de zoekgebieden.

Op basis van de uitgangspunten voor het energielandschap schatten wij in dat in de ingeperkte zoekgebieden ruimte is voor ontwikkelaars om maximaal elf grote windmolens (indicatief: 44 MW) en circa 227,5 ha (indicatief: 163 MW) zonneveld te realiseren. De hoeveelheid zonnevelden wordt beperkt door de aansluitcapaciteit op het middenspanningsstation in het gebied. Uitbreiding van deze capaciteit kost 7-10 jaar. Om een indicatie te geven wat deze ruimtelijke mogelijkheden voor energieproductie opleveren: 44 MW windmolens en 163 MW zonnevelden kunnen elektriciteit leveren voor circa 96.000 huishoudens (320 GWh, ofwel ruim 1 PJ). Dat is ongeveer tien keer zoveel als de hoeveelheid duurzame energie die op dit moment in de stad geproduceerd wordt en krap tien procent van de huidige vraag naar warmte en elektriciteit in onze stad.

Ad 4 Strategie voor een invulling van het landschap in relatie tot toekomstige planontwikkeling.

Uit de stadsgesprekken en uit de raadsbehandeling van juli 2017 is duidelijk naar voren gekomen dat er naast de energieproductie ook aandacht moet zijn voor de bestaande waarden en ontwikkeling van het landschap. In de ontwerpateliers en werkbijeenkomsten is stapsgewijs toegewerkt naar een landschappelijk raamwerk dat is toegepast op alle zes scenario's. Dit landschappelijk raamwerk bevat bestaande waardevolle elementen (o.a. de boerderijlinten, kades en watergangen) en bestaat daarnaast uit bouwstenen die, in welke toekomstige invulling van het gebied dan ook, een plek zullen hebben. Investering in deze bouwstenen kan dan ook gezien worden als een "no regret" maatregel. Dit landschappelijk raamwerk is grotendeels overgenomen in het concept voorstel: aanleg en renovatie van fiets- en wandelroutes, extra beplanting langs deze routes, afzomen van de zonnevelden met natuurvriendelijke oevers en verbrede sloten met rietkragen, een ecologische zone langs de Middelwetering en behoud van zowel de verkavelingsstructuur, het landschappelijk groen en de eendenkooi. Op deze manier wordt in Rijnenburg (voorlopig) invulling gegeven aan het toewerken naar een groene waaier om Utrecht.

In het concept voorstel is een ruimtelijke reservering opgenomen voor roeiwater, zoals opgedragen in amendement 'Roeiwater in Rijnenburg' (Programmabegroting 2013). Een roeiwater, inclusief coachpad, heeft een functie voor de sport (roeien, kanoën, lange afstand zwemmen, triatlon), recreatie (wandelen, fietsen, zwemmen) en voor de waterhuishouding (waterberging, waterbuffer zoetwater, watercompensatie). Het is ook een optie dat het roeiwater op een andere locatie in het gebied gepland wordt, bijvoorbeeld langs de Lange Vliet. Roeiwater in Rijnenburg zou een grote impuls betekenen voor de roeisport in Utrecht en tevens de belasting van het Merwedekanaal verminderen. Er is onderzoek gedaan naar de technische haalbaarheid. De financiële haalbaarheid hiervan wordt op dit moment onderzocht. De conclusies van dit onderzoek worden meegenomen in het definitieve voorstel.

Het is niet haalbaar om alle bouwstenen uit het landschappelijk raamwerk direct en in zijn geheel te realiseren. Wel wordt een ruimtelijke reservering gemaakt die ruimte biedt voor flexibiliteit in de toekomst. De ambities voor recreatie en natuur kunnen slechts deels gefinancierd worden vanuit de business case van het energielandschap. In de aanloop naar de realisatiefase is, na vaststelling van de RSU, ook meer duidelijkheid over de toekomst van dit gebied op de langere termijn en kan hier bij de keuze en inpassing van de ambities rekening mee worden gehouden, daarnaast wordt deze periode

benut om te zoeken naar aanvullende financiering, zowel binnen de eigen begroting als bij externe partijen. Dit zodat bij de vaststelling van het bestemmingsplan hier helderheid over is.

Na het raadsbesluit wordt een project m.e.r. opgesteld, waarin onderzoek gedaan wordt naar de concrete mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Dan wordt ook aangetoond of de windmolens voldoen aan de wettelijke regels voor natuurbescherming (bevoegd gezag: provincie) en welke opstelling van windmolens toegestaan is in verband met verstoring van vliegtuigradar (bevoegd gezag: minister van defensie). Dit kan als resultaat hebben dat realisatie van twee rijen windmolens (of een wolk) niet toegestaan wordt.

Ad 5 Opbrengst van energieproductie komt deels ten goede aan het gebied

Van initiatiefnemers van windmolenprojecten wordt geëist dat ze, voorafgaand aan de bestemmingsplanprocedure, samen met de stakeholders een participatieplan maken, met daarin een concreet voorstel voor invulling van de financiële participatie. Voor de invulling van het participatieplan wordt aangesloten bij de gedragscode van de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA). Deze gedragscode is niet wettelijk verplicht, maar wordt wel omarmd door het rijk, decentrale overheden en windenergieontwikkelaars die op eigentijdse manier met hun omgeving om willen gaan. In het concept voorstel staan daarom kaders opgenomen voor een omgevingsfonds (om te investeren in het gebied), een omwonendenregeling voor mensen in de polder, sociale grondvergoedingen (niet alleen die eigenaar op wiens land een windmolen komt profiteert, maar ook de eigenaren daaromheen) en de mogelijkheid voor omwonenden binnen én buiten de polder om te delen in de winst (minimaal 50% eigenaarschap van de omgeving). In de consortia die initiatieven indienen is deelname van een energiecoöperatie verplicht.

Ad 6 Woningbouw blijft (gefaseerd) mogelijk vanaf 2030

De druk op de toekomstige invulling van de ruimte in de stad en regio is groot. Zowel op het gebied van energieproductie, groen, werklocaties, maatschappelijke voorzieningen (o.a. sport) en woningbouw. Dat is de reden dat, conform opdracht van uw raad, in alle scenario's uitgegaan is van een 'no regret' invulling die reversibel is en ook in een tijdelijke situatie mogelijk is. Een van de expliciet genoemde uitgangspunten van uw raad bij het besluit van juli 2017 is dat woningbouw in de polder Rijnenburg in de toekomst mogelijk blijft. Voor o.a. woningbouw geldt immers op dit moment een grote opgave in de stad en regio. Wat betreft woningbouw worden gemeentelijk en in U16 verband verschillende locaties onderzocht waar plancapaciteit kan worden toegevoegd. De polder Rijnenburg is een van de onderzochte locaties.

De keuze voor waar in de stad en regio wel of geen (grootschalige) woningbouw plaats gaat vinden, en op welk moment, wordt gemaakt in de actualisering van de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) voor de stad en het Ruimtelijke Economisch Programma (REP) voor de regio. De vraag of er wel of geen woningbouw in Rijnenburg plaatsvindt, en zo ja wanneer, wordt in dat kader beantwoord en niet in het voorstel voor de invulling van het pauzelandschap. Het stadsbestuur wil dat met de keuzes voor het energielandschap zowel een toekomstige ontwikkeling met woningbouw als een ontwikkeling zonder woningbouw mogelijk blijft, en dat hier bij de investeringen die worden gedaan rekening mee wordt gehouden. Gelet op de grote druk op de verschillende opgaves en de ligging van de polder zijn wij van mening dat als er in de RSU gekozen wordt voor woningbouw, dit niet kleinschalig of met een lage dichtheid zou moeten zijn.

Wij vinden dat als Rijnenburg in RSU of REP wordt aangewezen voor woningbouwontwikkeling het wenselijk is te kiezen voor een grootschalige woningbouwontwikkeling. Op basis van huidige inzichten en de ligging van de polder is grootschalige woningbouw niet mogelijk zonder forse investeringen in bereikbaarheid in het gebied. De ervaring leert dat dergelijke ingrijpende bereikbaarheidsmaatregelen veel tijd kosten om te ontwikkelen, financieren en uitvoeren. Onze inschatting is dat dit proces, waaronder het maken van afspraken met het Rijk, vaak een doorlooptijd kent van minimaal vijftien jaar voordat de infrastructuur volledig is gerealiseerd. Dit beeld komt ook naar voren uit gesprekken met een aantal grote ontwikkelbedrijven die grondposities hebben in Rijnenburg en die betrokken zijn geweest bij het opstellen van de eerdere zes scenario's.

Op basis hiervan kan derhalve, los van de keuzes die nog gemaakt dienen te worden in het kader van de RSU en de REP, gesteld worden dat grote delen van de polder minimaal vijftien jaar ingezet kunnen worden voor duurzame energieopwekking. Hiermee is deze periode ook lang genoeg om voor energieproductie een rendabele business case te ontwikkelen en het pauzelandschap tot die tijd voor energieproductie in te zetten. Omdat woningbouwontwikkeling en realisatie van infrastructuur uiteraard gefaseerd plaatsvindt kan in de andere delen van het gebied, indien daar in de RSU voor wordt gekozen, eventuele woningbouw en bijbehorende infrastructuur, in beperkte omvang, direct na 2030 in het zuidelijk gebied starten (waar geen energieproductie is voorzien).

Indien in de RSU of REP wordt gekozen voor het plannen van woningbouw op andere locaties in de stad of regio en de polder Rijnenburg beschikbaar blijft of komt voor andere doeleinden (bijvoorbeeld energie, groen of recreatie) dan kan in de tussenliggende periode worden gezien hoe na afloop van de nu voorgestelde exploitatietermijn wordt omgegaan met het dan aanwezige energielandschap.

De keuze die in de REP of RSU wordt gemaakt is daarmee leidend bij de verdere (tijdelijke) invulling van het energielandschap en de investeringen die daarvoor worden gedaan. Op die manier kunnen groenstructuren of fietsverbindingen die we nu aanleggen hierop voorsorteren en in beide gevallen een permanente meerwaarde bieden voor het gebied.

Concept voorstel in relatie tot de scenario's uit het participatieproces

Om u een beeld te geven hoe ons concept voorstel zich verhoudt tot de eerder ontwikkelde scenario's is gekeken in hoeverre deze scenario's uitvoerbaar zijn binnen de kaders van ons concept voorstel. Scenario Zon Voorop is deels uitvoerbaar binnen de visie en het uitnodigingskader op hoofdlijnen. Het zelfde geldt voor grote delen van de scenario's Energie Voorop, De Ring en De Kreek. In Energie Voorop en Ring is het zoekgebied voor wind op sommige plekken uitgebreid. In De Kreek ligt het zoekgebied voor zon verder zuidelijk. De scenario's Nieuw Rijnenburg en de Poldergroep zijn voor een klein deel uitvoerbaar binnen de Visie en het Uitnodigingskader. In de scenario's Energie Voorop, De Ring en Nieuw Rijnenburg ligt het zoekgebied voor de windmolens dicht bij de woonwijken dan in het concept voorstel. In de scenario's De Kreek en Poldergroep is deze afstand in Rijnenburg vergelijkbaar en in Reijerscop iets groter.

Uitnodigingskader op hoofdlijnen

In de startnotitie voor dit project is opgenomen dat *"initiatiefnemers primair verantwoordelijk zijn voor de hoeveelheid energieproductie, de business case die daarbij hoort, de plaatsing, de deal met de betreffende grondeigenaren, de optimalisatie voor geluid en slagschaduw en voor de regeling voor financiële participatie en eigenaarschap"*. Dit uitgangspunt staat nog steeds. Hier willen we door middel van een uitnodigingskader nader vorm aan geven.

Een uitnodigingskader is van belang omdat het geen gemeentelijk project betreft, maar een energielandschap dat wordt vormgegeven door initiatiefnemers, de gemeente en andere gebiedspartners. De gemeente heeft, op de Nedereindse Plas en nog twee kavels na, geen grondposities die voor energieproductie in Rijnenburg of Reijerscop ingezet kunnen worden. Om toch een hoogwaardig energielandschap te realiseren, stuurt het stadsbestuur via de bevoegdheid van het vaststellen van een bestemmingsplan.

Als bijlage bij deze brief is een eerste versie van een dergelijk uitnodigingskader toegevoegd: het uitnodigingskader op hoofdlijnen. In de aanloop naar het raadsbesluit over de scenariokeuze werken we dit uitnodigingskader verder uit, ook op basis van de reacties van buurgemeenten, provincie, initiatiefnemers en marktpartijen. Na het raadsbesluit worden initiatiefnemers uitgenodigd plannen in te dienen op basis van de uitgewerkte en vastgestelde versie van het uitnodigingskader. Met de initiatiefvoorstellen die aan het kader voldoen wordt vervolgens een bestemmingsplan voor het gebied opgesteld en aan uw raad voorgelegd.

Het uitnodigingskader op hoofdlijnen is gebaseerd op de startnotitie, uw raadsopdracht en het participatieve ontwerptraject en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Eisen aan initiatiefnemers;
- Inrichting landschap en natuur;
- Beperken van geluid en slagschaduw;
- Participatieplan (waaronder het omgaan met financiële participatie en vergoedingen).

Het uitnodigingskader is belangrijk om zo duidelijk mogelijk aan te geven welke eisen de gemeente stelt aan de invulling van het energielandschap. De eisen uit het uitgewerkte en definitieve uitnodigingskader moeten worden opgenomen in de anterieure overeenkomsten tussen gemeente, initiatiefnemers en grondeigenaren, voorafgaand aan de start van de bestemmingsplanprocedure. Op deze manier krijgen ze een juridisch bindende status.

Onafhankelijke procesbegeleider

Middels [Amendement 2017/30](#) is besloten “*een onafhankelijke begeleider te garanderen die verantwoordelijk is voor het bewaken van de objectiviteit bij het zoekproces naar de scenario's om van Rijnenburg en Reijerscop een Energielandschap te maken; het zorgvuldig vastleggen van de oordelen van alle belanghebbenden over de verschillende scenario's; en het opstellen van een onafhankelijk procesverslag, dat na instemming van betrokkenen wordt gepresenteerd aan de gemeenteraad.*”

Wij hebben een onafhankelijk procesbegeleider aangesteld. Zij heeft het proces begeleid en hierover gerapporteerd. In haar rapport oordeelt zij dat er bijzonder veel tijd en energie in het proces is gestoken door zowel de gemeente, belanghebbenden als initiatiefnemers. Ambtelijk is er hard en zorgvuldig gewerkt om het ontwerpproces voor scenario's te organiseren en alle benodigde informatie te verzamelen en uiteindelijk voor te leggen aan de gemeenteraad.

Het participatieproces is uitgebreid geweest. Er is ruimschoots gelegenheid geweest voor bewoners en geïnteresseerden om inbreng te leveren. Er is via nieuwsbrieven en de website veel informatie beschikbaar gesteld, op verschillende niveaus van abstractie. Op die manier heeft iedereen informatie tot zich kunnen nemen op het gewenste niveau. Voor de gemeente is een goed beeld ontstaan waar de zorgen van mensen liggen en welke kansen er zijn om de kwaliteit in het gebied te verhogen.

De onafhankelijke procesbegeleider concludeert dat er geen ideaal scenario is uitgekomen dat voor alle belanghebbenden acceptabel is. Zij concludeert ook dat we het punt naderen waarbij de geïnvesteerde tijd niet meer in verhouding staat tot de mate van invloed die belanghebbenden hebben. Wanneer bewoners gelijkwaardig aan professionals behandeld worden, vraagt dit ook een bijna professionele tijdsinvestering van bewoners. Het is gebleken dat het serieus nemen van maatschappelijke inbreng veel vraagt van alle partijen. Daar staat tegenover dat het ook veel oplevert in de vorm van inbreng en betrokkenheid.

Een kleine groep bewoners is tijdens de ontwerpateliers voor de totstandkoming van de scenario's intensief betrokken: de Uitwerkingsgroep. Binnen de Uitwerkingsgroep, maar ook daarbuiten, bleek dat de verdeeldheid onder bewoners groot was. Een aantal leden van de Uitwerkingsgroep is uiteindelijk opgestapt. Over de redenen hiervoor is uw raad in april 2018 uitgebreid [geïnformeerd](#). Samengevat waren er drie redenen: de opdracht aan de projectgroep was heel moeilijk en met de voor hun beschikbare tijdbesteding en kennisniveau nauwelijks uitvoerbaar, de uitvoering werd door de leden van de uitwerkingsgroep als rommelig ervaren en de derde reden was dat de standpunten binnen de Uitwerkingsgroep, en later ook de poldergroep die daaruit ontstaan is, sterk uiteen liepen.

Het bleek voor de onafhankelijke procesbegeleider niet mogelijk om van alle betrokkenen instemming te krijgen op haar verslag. Daarvoor waren simpelweg teveel mensen betrokken (meer dan driehonderd). Bovendien had zij de opdracht om onafhankelijk een verslag te maken. Dat staat op gespannen voet met het verkrijgen van instemming van alle betrokkenen op haar verslag. Om betrokkenen de gelegenheid te geven te reflecteren op het doorlopen proces, ontvingen zij een vragenlijst. Zowel de initiatiefnemers, als de belangenorganisaties, bewonersorganisaties en de leden van de Uitwerkingsgroep hebben het verzoek gekregen de vragenlijst in te vullen. In totaal negentien mensen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De antwoorden van deze mensen zijn opgenomen in het procesverslag.

Planning en proces

In Motie 2017/132 wordt opgedragen "*de gemeenteraden van Montfoort, Nieuwegein, Woerden en IJsselstein in staat te stellen desgewenst een reactie te geven op de uitgewerkte scenario's voordat deze ter besluitvorming worden aangeboden aan de gemeenteraad.*" Wij komen hieraan tegemoet: buurgemeenten en provincie krijgen acht weken de tijd een reactie te formuleren op het concept voorstel op de scenariokeuze en de gemeente biedt aan een informatiebijeenkomst voor bewoners en een technische briefing voor raadsleden van buurgemeenten te houden. Tevens sturen wij de voorstellen aan Gedeputeerde Staten, omdat de huidige Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en Verordening (PRS/PRV) nog geen ruimte biedt voor windmolens in Rijnenburg en Reijerscop binnen de in het concept voorstel opgenomen zoekgebieden. De provincie moet daarom een voorstel tot aanpassing van de PRS/PRV voorleggen aan Provinciale Staten. Dit kan de provincie pas doen nadat uw raad heeft besloten over de invulling van het energielandschap (najaar 2019). Wel kan de provincie al voorbereidingen treffen voor deze wijziging door het uitvoeren van een plan-m.e.r., zodat in de periode ná het raadsbesluit en vóór de vaststelling van het bestemmingsplan de PRS/PRV aangepast kan worden door Provinciale Staten.

Burgemeester en Wethouders

Datum 3 april 2019
Ons kenmerk 4445445/20190326/HK

Op basis van de uitkomsten van de second opinion, de reacties van bewoners, buurgemeenten en de provincie, en in gesprek met de marktpartijen, geven wij het uitnodigingskader en de visie verder vorm. Ons definitieve voorstel verwachten wij vervolgens rond de zomer ter besluitvorming aan u te kunnen voorleggen. Na een raadsbesluit kunnen op basis van de eisen en wensen in het uitnodigingskader de initiatiefnemers voorstellen indienen en kan een project-m.e.r. en bestemmingsplan voorbereid worden.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te informeren en nodigen u middels een collegebijeenkomst op 11 april uit voor een technische toelichting op het concept voorstel voor de visie en het uitnodigingskader voor Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop en het vervolgproces.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Bijlage: tijdlijn energielandschap in relatie tot RES, RSU en REP

